

Skogsutredningens slutbetänkande "Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen"(SOU 2020:73)

(Ert dnr: M2020/01926)

Jordbruksverket har beretts tillfälle att yttra sig över ovan rubricerat betänkande.

Jordbruksverket har följande synpunkter.

Vissa av utredningens förslag bör utvidgas till att omfatta odlingslandskap

Jordbruksverket anser att vissa av utredningens åtgärdsförslag bör utvidgas till att omfatta odlingslandskap och betesmarker i och omkring skogslandskapet. Det gäller framförallt förslagen om klövviltsförvaltning (9.7), kunskapsuppbyggnad (9.9) och ett politiskt ställningstagande om hur Sverige ska uppnå sina internationella åtaganden i skogen (9.10).

Åtgärdsförslagen i Skogsutredningen är begränsade till skogsbruk och skogsmark, vilket också var uppdragets avgränsning. Det finns dock flera typer av miljöer och marker som definieras som skogsmark, men som brukas som jordbruksmark och som därmed ingår i Jordbruksverkets miljömålsansvar för Ett rikt odlingslandskap. Trädklädda betesmarker och skogsbete kan till exempel ingå som avdelningar/bestånd i en grön skogsbruksplan och samtidigt skötas med miljöersättning för betesmarker och slåtterängar (inom landsbygdsprogrammet). I dag finns det cirka 13 000 hektar skogsbete och 16 000 hektar fäbodbete som sköts med miljöersättning. Det finns också drygt 20 000 hektar trädklädda betesmarker (naturtyp 9070) som sköts med miljöersättning. Utöver detta finns det övergångszoner mellan skogs- och jordbruksmark samt andra skogsmiljöer som sköts med betesdjur, men där markerna inte ryms inom definitionerna av betesmark och därmed inte berättigar till jordbrukarstöd.

Eftersom många vilda växter och djur finns i halvöppna miljöer är det viktigt att inte avgränsa vissa av utredningens förslag till skogsmark utan se till landskapet som helhet. Det kan bli svårt att bedöma om till exempel vissa däggdjur, fåglar, insekter och kärlväxter ska anses tillhöra skogen eller odlingslandskapet. I rödlistan finns 2 764 hotade arter (CR, EN och VU). Av dessa arter har såväl jordbruks- som skogslandskapet betydelse för 23 procent (632 stycken).

9.7 Klövviltsförvaltning

Jordbruksverket tillstyrker utredningens förslag.

Förslaget om klövviltsförvaltning bör dock utvidgas så att även viltskador på jordbruksgrödor omfattas. Viltskador från klövvilt på grödor är ett stort problem för jordbruket som i slutändan även påverkar vilka grödor en lantbrukare väljer att odla. Mer än en fjärdedel av lantbrukarna har angivit att viltet påverkar valet av grödor. Som en följd av detta bör samverkan inte bara ske med skogsnäringen och jägarorganisationerna utan även med jordbruksnäringen.

Enligt jordbruksstatistik från 2014 (ny statistik kommer i juli i år) är vildsvin det djurslag som orsakar störst skada i alla grödor förutom i havre, där älgen orsakar störst skada. Även kronhjort och dovhjort kan lokalt orsaka skada på grödor. Under 2014 förstörde vildsvin drygt 42 700 ton spannmålsgrödor, 31 000 ton ensilagegrödor, 68 000 ton vallgräs och 5 000 ton potatis.

9.9 Mer kunskap behövs för att avgöra hur Sverige uppfyller åtaganden om bevarande av biologisk mångfald

Jordbruksverket tar inte ställning till de olika delförslagen, men vill påpeka att det är svårt att begränsa delar av den biologiska mångfalden till skogen. Oavsett hur ett vetenskapligt råd för biologisk mångfald utformas (9.9.1), så bör det ta sig an landskap som brukas av jord- och skogsbrukare. I förslaget om mer kunskap om hur Sverige uppfyller sina åtaganden om bevarande av biologisk mångfald är det särskilt olyckligt att avgränsa den biologiska mångfalden till skog, eftersom många arter finns i halvöppna miljöer och är beroende av såväl träd och buskar som av öppen jordbruksmark. I den bristanalys som utredningen föreslår (9.9.6) är det viktigt att få med de halvöppna miljöerna som sköts som jordbruksmark eller ligger intill jordbruksmark.

9.10 Ett politiskt ställningstagande om hur Sverige ska uppnå sina internationella åtaganden i skogen

Jordbruksverket tillstyrker utredningens förslag.

I betänkandet föreslås att regeringen bör besluta om vad Sveriges internationella åtaganden innebär och ställa upp ett långsiktigt mål för hur dessa åtaganden ska uppfyllas i skogen. Regeringens beslut bör även innehålla ett tydligt ställningstagande om vilka arealer och vilka skogstyper som bör avsättas för naturvård för att på kort respektive lång sikt bidra till uppfyllande av Sveriges internationella åtaganden och nationella mål om biologisk mångfald.

Vi anser att politiska avvägningar även behöver göras för miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap. I odlingslandskapet behövs mål om skötsel av betesmarker och slätterängar utifrån vad som är möjligt inom jordbruket och vad som är önskvärt utifrån biologisk mångfald.

12.6 Skogsstyrelsen bör upphöra med nyckelbiotopsinventeringen

Jordbruksverket tar inte ställning till utredningens förslag, men anser att det vore olyckligt om nyckelbiotopsinventeringens databaser rensas eftersom de även inkluderar värdefull information om hävdade och tidigare hävdade miljöer som lövängar, hassellundar, lövnaturskogar och kalkbarrskogar. Innehållet i databaserna bör åtminstone sparas för framtida forskningsändamål.

16.2.5 Ett omfattande markbytespaket möjliggör för enskilda markägare att fortsatt bedriva skogsbruk i området

Jordbruksverket tillstyrker utredningens förslag, men vill påpeka att förslaget att erbjuda ersättningsmark i utbyte mot skogar med höga naturvärden riskerar att strida mot intentionerna i jordförvärvslagen.

Enligt förslaget ska markägare i vissa fall kunna erbjudas ersättningsmark från Sveaskog i utbyte mot de naturskogar som man vill bevara. Jordbruksverket vill i detta sammanhang belysa att det finns en risk att förslaget kan komma att strida mot jordförvärvslagens syfte. Jordförvärvslagen är mycket restriktivt utformad vad gäller juridiska personers förvärv av lantbruksegendom från fysiska personer. Huvudprincipen enligt lagen är att en juridisk person ska kompensera för sitt förvärv genom att avstå annan lantbruksegendom som i fråga om produktionsförmåga motsvarar den egendom som man vill förvärva. För att den juridiska personen ska få tillgodoräkna sig ett markavstående ska man enligt lagen ha avstått egendom antingen till en fysisk person eller till staten för naturvårdsändamål. Så som jordförvärvslagen är utformad skulle detta kunna resultera i att berörda skogsbolag, allmänningar m.fl. åberopar avståendet till staten för naturvårdsändamål för att kunna förvärva lika mycket mark från fysiska personer. Detta trots att de redan har fått annan ersättningsmark i utbyte av staten. Vi har tidigare sett flera exempel på detta inom ramen för ESAB (Ersättningsmark i Sverige AB). En sådan tillämpning strider mot jordförvärvslagens syfte. Med anledning av det förslag som läggs fram i utredningen anser Jordbruksverket att det måste tydliggöras att markägare som får ersättningsmark i utbyte inte kan åberopa markavståendet till staten för att förvärva lika mycket mark av fysiska personer. Vidare bör information om vilka markägare som har fått ersättningsmark tillgängliggöras för de myndigheter som prövar förvärvstillståndet.

I detta ärende har generaldirektören Christina Nordin beslutat. Mari Andersson har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också chefsjuristen Anders Swahnberg, Olof Johansson, Lena Niemi Hjulfors, Lisa Karlsson, Anna Orestig, Johan Wallander och Pär Åkesson deltagit.

Christina Nordin

Mari Andersson

Yttrandet har signerats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Kopia till:

m.naturmiljoenheten@regeringskansliet.se

agnetha.alriksson@regeringskansliet.se

n.registrator@regeringskansliet.se